

פרקים ראשונים

"בצרון" לקראת תשמ"ב

לאחר הבטחה, שחזרנו עליה פעמיים, להוציא את ה"בצרון" כרבעון, כפי שעלה על דעתנו כשחידשנו את כתב-העת, החלטנו גם הפעם להגיש לקוראינו חוברת כפולה. ההחלטה נפלה בגלל שני טעמים ורואים אנו צורך לשתף את קוראינו בהחלטתנו:

א. הכפלת החוברת תסייע לביסוסו של כתב-העת להבא. ה"בצרון" בצורתו המסורתית הופיע קרוב לארבעים שנה. כמה מקוראיו הוותיקים אז, עדיין הם חותמינו הנאמנים היום. אך הזמן עושה את שלו. ה"שורות" נעשות דלילות יותר. אנחנו אומרים לכן לפתוח במפעל להרחיב את חוג החותמים-הקוראים במוסדות וחוגים שיש להם זיקה ליצירה העברית, למחקר ולמסדה לכל צורותיה ונושאייה. מפעל זה דורש, זמן, אמצעים ומאמצים יתרים.

ב. בין החומר המתקבל במערכת מאמרים מקיפים יסודיים. כדי לגוון את החוברות, יש צורך להגדילן ולהכפילן. על אף המחירים המאמירים של דברי דפוס (דמי-החתימה, כידוע, מכסים רק חלק קטן של ההוצאות), מכילה כל חוברת כפולה חומר פי-שלושה בערך מאשר בחוברות "המסורתיות" של ה"בצרון", שהופיעו קודם לכן, בזמן שהשם ירחון התנוסס עליו.

המכתבים שמגיעים אלינו מאת סופרים וקוראים מעודדים ביותר. אנו תקווה שנצליח במפעלנו וה"בצרון" יופיע בשנת תשמ"ב כסדרו.

ולכל קוראי "בצרון", ידידיו ותומכיו – שנת גאולה וישועה, שנת ביצור ערכי רוחנו בכל אתר ושנת בטחון ועליה למדינת ישראל.

על התמורה בשירה העברית

עם פטירתם של שנים ממשוררינו המובהקים, אורי צבי גרינברג ואברהם רגלסון, בגיל של גבורות, מתגלה בבהירות-יתר הפער שבין השירה של דורות התחייה ושירת ימינו.

לשירת התחייה לתקופותיה, מביאליק עד אלתרמן (ובכלל זה גם משוררים אחדים, "שצמחו להם כנפיים" בשנות הארבעים ואילך) זיקה במישורין, או בעקיפין, למציאות ממשית, או דמיונית-חזונית, לשאיפות ותחושות שהיו להן אחיזה בתחום עולם, שבו הפרט הוא חלק מן הכלל. אפילו המרד במקובל, השיגרה והקיים, הוא, כידוע, חלק מן המסורת. מי לא היה ב"מורדים"? כמעט כל אחד ממשוררי דור ראשון "לתחייה" – ביאליק, טשרניחובסקי, שניאור – מרד בגלות, בשיעבוד הלאומי האישי מבחוץ ומבית; מרד בעריצות, בגורל העם והאדם. לא כשירה התלושה המנותקת ברובה מכל הווייה חיה בימינו, או הנאחזת בחוטי-סמל דקים, כקורי עכביש, במצבים ממשיים, ביקשה שירתנו עד אחרי מלחמת העולם השנייה, פורקן ופתרון למצוקות האדם-היהודי. היא שאלה וחקרה לנתיבות העולם, היהודי-האנושי. האמונה והכפירה, ואף האחרונה (כירידה שהיא צורך עלייה), באה מכח אמונה נכזבת וחתירה לאמונה חדשה.

חשבון-עולמו של א.צ. גרינברג ז"ל

יאושו של אורי צבי גרינברג ז"ל היה יאשו של מאמין. שירתו נולדה במזל של תנודות וזעזועים עמוקים בחיי ישראל והעמים. יצרו הפיזיים התלקחו התגעשו מיד אחרי מלחמת העולם הראשונה. אך גם בימים ההם, בימי התעייה והתהייה שלו, כשגיש את דרכו לקראת יעודו כמשורר גורל ישראל, שיקף את הילכי הרוח של הדור. הוא יצר אמצעי-ביטוי מקוריים (לאחר תקופת-שירה סוערת ביידיש) וטבע את חותם אישיותו היוצרת על נסיונות פיזיים חדשים. תקופה זו

הנחילה לנו את קבצי השירה המדברים גם אל דורנו בקולות שירה חזקים: "אימה גדולה ורח", "הגברות העולה", "אנקריאון על קוטב העצבון", ו"כלב בית".

אולם בעודו מחשב את דרכיו, דרכי השירה החדשים ועושה את חשבון עולמו היהודי-האנושי, השיגתהו יד הגורל הישראלי והוא עשה את שירתו על מיטענה הרגשי העצום וכושר ביטוייה העתיר כלי-שרת לאמונת-יעודו — להיות שופר לרעיון של אדנות מחדשת בארץ-אבות, "מנחל מצרים עד נהר פרת" ולמלחמת דברים עזה ומרה בכל "קטני-אמנה". אלה הם שירי "ספר הקיטרוג והאמונה" בימי הפולמוס המפלגתי הגואה בשנות השלושים, פרי פילוגים וקרעים ושנאת אחים במחנה ישראל ואותות מבשרים רעה בתבל שחזרה אל פראיות קדמונית. בחיצי תוכחתו השנונים ורעמי חזונו האדירים קרא אצ"ג לאחיו בגליות מזרח אירופה, שעמדו על סף הכליון (והם לא ידעו) להתייצב על דרך הגאולה ולהצטרף לשורות הלוחמים להצלת נפש ולקיום אדנות.

בתקופת הגלות המרה ביותר בתולדות עמנו הוטל על אצ"ג לשאת משא-החזון הכפול: ב"רחובות הנהר" נשא המשורר את קינתו הגדולה על 'עם אברהם' שהוצא להורג על-ידי ה"גרמני"; ובאותה תקופה אכזרית היה לפה לחזון התקומה הלאומית ככח-ביטוי איתן ובשלאל דימויים מאליפים, שלא היו משלם בשירה העברית.

אברהם רגלסון — איש השירה והמחשבה

אברהם רגלסון ביקש אף הוא בשירתו גאולה — גאולת האדם מיצרי כיבוש, ערמת-שלטון-והרג, שיחרור מן הכוחות ההרסניים בעולם. למאבק בין הטוב והרע שיווה לבתש-בראשית אגדי ורומנטי ברוח השירה האנגלו-זכסית הקלסית (בפואימה "קין והבל", שקרא לה "מיתוס פילוסופי", "יחיאל דומה", "שיר התיקון" ועוד). אף הלשון כאילו חוצבה ממקורות עתיקים ורגלסון עשה בה באמנות-פיסול מפליאה, ויש בה מחן המליצה המקראית ומחיוניות הניב המקורי, מגובש וגמיש כאחד.

על אף הפלגותיו ההגותיות, הרפלקסיביות, מצטיינת שירתו של רגלסון במיכמן פסיפסי של ציורי נוף וטבע ונעימות ליריות, במלאכת-המחשבת האמנותית ניו

התיאורים הפיליגריים (ראה פרק ראשון, "פרק מאזין" בפואימה "עקדת שלמיהו" – סיפור מותו של בן-זקוניו, תיאורי נמל ניו-יורק וחוף א"י).

רגלסון שאב את הגותו מתפיסת-עולם פנתיאסטית ובא בסוד תורת-המסתורין היהודית שהקרין עליה מאור המחשבה הכללית. במסותיו ("מלוא הטלית עלים" ו"אראלי מחשבה"), גילה הגיונות מקבילים בדעותיו של ברגסון והקבלה (תורת "הצמצום"), מושגי וייטהד על אלוהים ומידותיו ודמיונם במדרש ובאגדה, הפרגמטיזם של ויליאם ג'יימס דבריו של ר' יהודה הלוי על חכמה יוונית. רגלסון הישרה גם על מסותיו הלך-רוח פיוטי. בכשרון-בחירה מיוחד אגר ביצירות סופרי אומות העולם ושלנו (ב"משפטי חיווי" בהפועל הצעיר, וקודם לכן ב"אשיחה" בדבר ו"טעימות מני כתב" בבצרון) – משפטים ופיסקות, ששילבם בדבריו וסמך להם את הערותיו המחכימות.

גולת-חן ביצירתו הפיוטית של רגלסון היא הפואימה "חקוקות אותיותך", שאין לה דמיון בשירתנו בעוז ביטוייה ובמעוף חזונה ("... ואני סֶתַת חֲזוֹנִים וַנְגַר דְּמִיוֹנוֹת / סִלְעִין לְמַלְאכְתֵי מַחְצָב / מִיְקַלֵךְ – מִשְׁקָה וּמְרַחֵץ לְעַרְדֵי הַגִּיגֵי, הַצְּבַתִי דְלַתוֹתֵי אֲלַגְמָךְ – " העיד נכוחות על עצמו וזיקתו ללשונו).

עם מותו של אברהם רגלסון אבד לנו אחד מטובי סופרינו ששורשיה ונופה של יצירתו הם – אמריקה-ארץ-ישראל.

"פתרון" וחידה בצידו

הפגנת חסידי סאטמאר ונטורי-קרתא, עם כרות-ההשמצה כלפי הציונות ומדינת ישראל, שתפסו מקום מכובד על פני העתונות ומסכי הטלוויזיה, פותרות חידות ויוצרות חידות חדשות.

תמיהות על גבי תמיהות תמהנו: מה מקור השינאה והשיטנה העיוורת שהשתוללו (ועדיין מבקשות להשתולל), בעולם ש"אכלו את יעקב ואת נהוה השמו" מאז ועד עתה.

אין, כידוע, פתרון אחד; ישנן חקירות חרישות לאין-סוף המציעות סיבות וסברות לרוב, אף-על-פי-כן אין הועת הצלולה תופסת: כיצד יכולה התלקחות יצרים אפלים לכבוש לבבות כה רבים, לשבש את תבונתם ולהביאם לידי סילוף גמור של ראיית דברים כהווייתם?

הנהגה הפגנת של החסידים הקנאים, שיש להם דעת להבדיל בין אמת לשקר, ואף-על-פי כן הם עושים הקלָה נוראה בין ציונים... ונאצים – ועידו: ואם חסידים בני ישראל כך, מה לנו לתמוה על רשע אומות העולם?

אך אין הקל-וחומר מניח את הדעת. אמנם "ישבנו" את רשעת רשעי הגויים, אך כיצד נישב את "צוקת" החסידים?

ח.ל.